

פרשת בהר

שמיטה ויובל

בפרשת השבוע לומדים אנו על מצות שמיטה ויובל: "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה', שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור ... וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים ... וקדשתם את שנת החמישים ... יובל היא תהיה לכם".

טעמים רבים למצות השמיטה והיובל.

בעל ה"שפתי חכמים" מבאר, כדי שלא יחשוב האדם ששביעת השדות הן לטובתו החומרית, כדי שיהיו משובחים יותר, לכן נאמר "ושבתה הארץ שבת לה" וכסברו של רש"י, שכשם שהקדוש ברוך הוא שבת ביום השביעי, מצוה התורה על שמיטה כדי להזכיר שהקדוש ברוך הוא שבת ביום השביעי, ובאה התורה להזהיר שלא יחרוש האדמה אלא בשביל השם ולא יהא כוונתו בשביל טובתו.

ספרי מוסר מסבירים את הפסוק "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" שכל קיומנו הכלכלי באה משבת הארץ - משמירת השבת והשמיטה.

מצות השמיטה אינה מצטמצמת רק במישור האמונה, אלא מקיפה שטחים ומישורים שונים שיש להם חשיבות מיוחדת לחינוכו של האדם. האדם בעל הקרקעות - העשיר, היה צריך במשך ששת השנים להפריש תרומות ומעשרות מהיובל, לתת מתנות עניים וכו', יכול היה להיות שלא התנהג בשנים אלו כראוי, העניים, הכהנים והלויים היו משכימים לפתחו, והוא לא דאג להם כראוי, ויתכן שמפאת עסקיו המרובים לא שם לב לאלה הצריכים להתפרנס על ידו, באה התורה וצוה שבשנה השביעית כל הצומח יהיה הפקר. בעל הבית - בעל הקרקעות נהפך בשנת השמיטה לאחד מהם - עני באותה השעה ואסור לו לנהוג בנכסיו ובפירותיהם מעשה בעל הבית, וזה יחנך את האדם לקראת השנים הבאות ללמוד ולהבין איך צריך אדם בעל אמצעים להתייחס לאדם שזקוק לעזרתו, לאדם חסר אמצעים המצפה לשולחן אחרים.

למצות שמיטה ויובל יש בסיס מוסרי ממדרגה ראשונה. האדם זקוק להינפש מהחומריות המקיפה אותו. אסור לאדם שיהפך לגמרי למוח אלקטרוני, ולכן זקוק הוא לשבות פעם בשבוע - בשבת, ופעם בשבע שנים לשמיטה כדי להתאוורר מבחינה רוחנית ולצאת מאוירת הגשמיות והחומריות. חרות אמיתית יכול אדם להרגיש רק בשעה שהוא "שב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו", בשעה שחלק מאחוזתו, ובמיוחד אם הוא עצמו משועבד, אינו יכול להתעלות לחרות נפשית ומטרת השמיטה והיובל היא לתת גאולה לכל הדברים הזקוקים לגאולה ובמיוחד לנפש האדם.

המגיד מדובנא מפרש את הפסוק "כי גרים ותושבים אתם עמדי" - הקדוש ברוך הוא אומר לעם ישראל, ביני ובינכם קיים תמיד יחס של גרים ותושבים, אם אתם רואים עצמכם גרים בעולם, כשאתם מודעים לעובדה שכל קיומכם בעולם אינו אלא לפי שעה, אזי הנני תושב בקרבכם ושכינתי שרויה תמיד ביניכם, אבל אם אתם רואים עצמכם כתושבים קבועים בעולם, הנני כגר בקרבכם.

המפרשים מפרשים את הפסוק: "ואיש כי לא יהיה לו גואל והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו", ואומרים שאם יש לאדם בני משפחה עשירים הוא סומך עליהם ולא ישתדל בעצמו לגאול את שדהו, אבל אם אין לו משפחה עשירה יודע הוא ש"אם אין אני לי מי לי", אזי ישתדל בעצמו לגאול את שדהו. אם אין לו גואל הרי יש לקוות בוודאות גמורה כי "והשיגה ידו ומצא - בעצמו - כדי גאולתו", והעיקר הוא - "וחישב עם קונוה", אדם צריך לדעת איך לחשבן את חשבונו, הכל תלוי בהנהלת החשבונות שלו - מה ששלו - שלו.

פרשת בהר

האדם עצמו עם כל התאמצותו אינו מסוגל להתגבר כליל על השאיפות החומריות, ולכן אחרי שש שנות עבודה, באה התורה ואמרה - "שדך" - מה שאתה חושב לשדך - "לא תזרע", "כרמך" - מה שהנך רואה ככרמך - לא תבצור, עליך להחזיר את המפתחות לבעל הבית - "כי לי כל הארץ".

את הפסוק במשלי: "אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום", מסבירים המפרשים, שאסור להתהלל ביום מחר, כי לא רק יום מחר אינו שלך, אלא אפילו יומו של היום ממש, גם לא תדע מה ילד, כי כל רגע ורגע נתון אדם לחסדי הבורא ולכן אל תתהלל ביום מחר, כל זה לומדים אנו משמיטה ויובל.

מקור: הרב יוסף זילברפרב